การศึกษาคุณภาพการทำดรรชนีหัวเรื่องจากการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดของดรรชนีในฐานข้อมูลบรรณานุกรมของห้องสมุด

A Study of Subject Indexing Quality from Index Errors Found in the Library Bibliographic Database

สุธรรม อุมาแสงทองกุล

Sutham Umasangtongkul

สำนักสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาลักษณะข้อผิดพลาดของหัวเรื่องในฐานข้อมูลรายการบรรณานุกรมเอกสาร (2) เพื่อประเมินคุณภาพการทำดรรชนีหัวเรื่องของห้องสมุด (3) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาข้อผิดพลาดของหัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคู่มือหัวเรื่องและการทำดรรชนี โดยมีสมมติฐานคือ สัดส่วนข้อผิดพลาดของการทำดรรชนีหัวเรื่องอยู่ในเกณฑ์ระดับต่ำ (จำนวนดรรชนีที่ผิดพลาดอยู่ในระดับน้อยกว่าร้อยละ 10 เก็บรวบรวมประชากรคือคำหัวเรื่องทั่วไป (tag 650) ในฐานะตัวแทนเนื้อหาเอกสาร แหล่งประชากรได้แก่ฐานข้อมูลรายการบรรณานุกรมเอกสารของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ตั้งแต่ระเบียนที่ 1 ถึง 160,000 ได้ประชากรหัวเรื่องทั่วไป 44,523 คำ สุ่มตัวอย่างจำนวนประมาณ 1 ใน 2 ของทั้งหมดแบบเจาะจง คือหัวเรื่องในช่วงอักษร ก-น ได้จำนวน 20,358 คำ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือฐานข้อมูลจัดเก็บคำหัวเรื่องบนโปรแกรม CDS/ISIS version 30.07 คู่มือหัวเรื่องภาษาไทย และภาษาอังกฤษ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ข้อผิดพลาดโดยรวมของหัวเรื่องหลัก และหัวเรื่องหลักที่มีหัวเรื่องย่อยประกอบเรียงลำดับข้อผิดพลาดจากมากไปน้อยคือ (1) ด้านการทำดรรชนีที่เกี่ยวกับรูปแบบ ร้อยละ 50.95 (2) ด้านบัญชีคำคู่มือหัวเรื่องมีคำไม่เพียงพอ จึงต้องมีการกำหนดคำหัวเรื่องขึ้นใหม่ ร้อยละ 26.43 (3) ด้านการทำดรรชนีที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหา ร้อยละ 15.39 (4) ด้านการลงรายการที่เกี่ยวกับระเบียนในคอมพิวเตอร์ ร้อยละ 4.26 และ (5) ด้านบัญชีคำคู่มือหัวเรื่องมีข้อบกพร่อง ร้อยละ 2.96 ตามลำดับ ลักษณะข้อผิดพลาดของหัวเรื่องมี 26 ข้อ ที่สำคัญ เช่น การให้หัวเรื่องที่เป็นคำใหม่โดย

ไม่เหมาะสม การให้หัวเรื่องที่เป็นคำใหม่กรณีชื่อเฉพาะต่างๆ การบันทึกผิดพลาดด้านการสะกด การบันทึกผิดรูปแบบ การให้หัวเรื่องย่อยที่แบ่งตามชื่อภูมิศาสตร์ผิดพลาด การให้หัวเรื่องย่อยประกอบหัวเรื่องหลักผิดกฎเกณฑ์

การประเมินคุณภาพการทำดรรชนีหัวเรื่องของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และทดสอบสมมติฐาน พบว่ามีสัดส่วนข้อผิดพลาดร้อยละ 37.26 ไม่สอดคล้องสมมติฐานที่กำหนดไว้ว่าไม่เกินร้อยละ 10

การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดของดรรชนีหัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคู่มือหัวเรื่องและการทำดรรชนี พบว่ามีลักษณะข้อผิดพลาด 26 ข้อ ที่สำคัญ เช่น การเพิ่มหัวเรื่องใหม่โดยไม่จำเป็นเพราะมีหัวเรื่องนั้นแล้ว การเพิ่มหัวเรื่องที่ชี้เฉพาะเกินไป การสร้างหัวเรื่องใหม่ไม่ถูกต้องตามหลักการสร้างหัวเรื่องที่ดี การสร้างหัวเรื่องใหม่โดยใช้แนวทางไม่ถูกต้องหรือไม่สอดคล้องกับหัวเรื่องที่มีอยู่ การไม่ควบคุมคำหัวเรื่องเดียวกันให้ตรงตามแบบแผนเดียวกัน การใช้คำผิดแบบแผน ชื่อเฉพาะมีรูปแบบการใช้ที่หลากหลายไม่ตรงกัน รูปแบบคำหัวเรื่องที่อาจเขียนได้หลายแบบ รูปแบบการสะกดคำหัวเรื่องได้หลายแบบ การบันทึกผิดพลาดด้านการสะกด การใช้คำในรูปหัวเรื่องหลักหรือในรูปที่มีหัวเรื่องย่อยประกอบผิดพลาด การขาดรายการโยงหัวเรื่อง หัวเรื่องในคู่มือมีความหมายกำกวมและมีการใช้ในบริบทเฉพาะ หัวเรื่องในคู่มือใช้คำที่ไม่เป็นที่นิยมหรือผิดพลาดหรือล้าสมัย และการให้หัวเรื่องย่อยอิสระประกอบหัวเรื่องหลักผิดกฎเกณฑ์

คำสำคัญ : การทำดัชนี ; ดัชนี ; หัวเรื่อง ; ฐานข้อมูล ; การค้นข้อสนเทศ ; คุณภาพ

Abstract

The purposes of this study were (1) to study subject heading errors found in bibliographic database (2) to evaluate the quality of indexing (3) to analyze the factors of the errors concerning on index vocabularies and indexing. The hypothesis was that the indexing errors would be low level (lesser than 10 per cent). 44,523 topical subject headings (data tag 650) were collected from 160,000 records of Maejo University bibliographic database. 20,358 sampling data was taken from the first half of terms. The research tools were subject headings derived from bibliographic database processed on CDS/ISIS version 3.07 software, Thai subject heading lists, and English subject headings lists. The results were as follows :

Subject heading errors of main headings and main headings with subheadings were (1) Indexing errors on formatting issues (50.95 percent) (2) Inadequated terms of subject heading lists (26.43 per cent) (3) Indexing errors on content analysis issues (15.39 per cent) (4) Input errors on computer field (4.26 per cent) and (5) Deficient of terms of subject heading lists (2.96 per cent.

Evaluation of the quality of Maejo University Library indexing process and testing of research hypothesis stated that the indexing errors was 37.26 per cent. This result was greater than the 10 per cent of hypothesis criteria.

Analyzing of indexing error factors concerning on index vocabularies and indexing found 26 error types such as adding new heading for any content whereas the heading was existed, adding new term with unnecessary specificity, creation new term uncorrectly or unaccordingly with the previous terms, uncontrolling of the same terms, false using of term pattern, the variable forms of specific name headings, various types of writing the term, spelling error, creation of subject heading in main heading vs. main with subheadings, lack of cross reference terms, ambiguity of subject headings' meaning, headings with unpopular or error or out of date, and error of using free-floating subheadings.

Key words: Indexing ; Indexes ; Subject headings ; Databases ; Information retrieval ; Quality